

Prispevki k novi strategiji razvoja Slovenije

Prof. dr. Peter Glavič

Inženirska akademija Slovenije

Vsebina prispevka

- Analiza stanja tujih strokovnjakov
- Zadolženost države, bank in podjetij
- Bonitetne ocene države in bank
- Priporočila Evropske komisije in OECD
- Priporočila mednarodnih ocenjevalcev
- Priporočila Gospodarske zbornice Slovenije
- Prispevki k strategiji razvoja Slovenije

Uvrstitve v mednarodnih analizah – socialne so nadpovprečne

Vrsta analize	Mesto (vsi)	Trend
Ginijev indeks (koeficient)	2 (134)	Pada
Ekonomska kompleksnost	10 (128)	Novo v 2011
Najrevnejših 10 %	14 (114)	
Indeks človekovega razvoja	21 (187)	8 mest višji
Indeks globalizacije	26 (186)	Raste
Rangiranje univerz	26 (199)	Raste
Indeks korupcije	27 (178)	Ustaljen
BDP na prebivalca, PPP	32 (169)	3 mesta nižji

Uvrstitve v mednarodnih analizah – gospodarske so podpovprečne

Vrsta analize	Mesto (vsi)	Trend
Konkurenčnost IT-industr.	29 (66)	Nazaduje
BDP na prebivalca, PPP	32 (169)	3 mesta nižji
Konkurenčnost v turizmu	33 (130)	Napreduje
Konkurenčnost po WEF	45 (139)	Pad iz 37. mest
Konkurenčnost po IMD*	51 (59)	Pad iz 22. mest
Indeks v logistiki	57 (155)	Pad iz 37. mest
Indeks ekonom. svobode	66 (179)	Ustaljen

*IMD - International Institute for Management Development, Lausanne

Uvrstitve v analizah EU so povprečne

Vrsta analize	Mesto (vsi)	Trend
Inovacijski semafor EU	13 (27)	Hitra rast
Allianz stabilnost evro-območja	11 (17)	Pad iz 3. mesta
Euro Plus Monitor evro-obm.:		Prvič v
• skupno zdravje gospodarstva	5 (17)	letu 2011
• napredek pri prilaganju	11 (17)	

Uvrstitve na okoljskih lestvicah

Vrsta analize	Mesto (vsi)	Trend
Okoljska vzdržnost UNDP	21 (187)	Prvič 2011
Indeks okoljske vzdržnosti	29 (146)	Opuščen, ↓
Indeks okoljske uspešnosti	55 (153)*	Pad iz 15.
Indeks srečnega planeta	66 (143)**	Rast iz 79.

*Environmental Performance Index 2010: Okoljsko zdravje (zrak, voda); vitalnost ekosistema (bolezni, vpliv zraka in vode na ekosisteme, biotska različnost, gozd, ribištvo, poljedelstvo, podnebne spremembe)

**Happy Planet Index 2009: povprečna življenjska doba, anketna srečnost, ekološki odtis

Glavni problemi Slovenije

- Nesposobnost soglasja (konsenza) – posledice:
  - Proračunski primanjkljaj in zadolževanje
  - Padec reform in stabilizacijskih ukrepov
  - Znižanje bonitete in dražje zadolževanje
- Nerazumevanje pomena državne lastnine
- Prenizka vlaganja v izobraževanje, raziskave, tehnološki razvoj in inovacije – IRTRI
- Ponavljanje dileme iz časa reformacije (l. 1517):
  - Slovenija je trenutno bližje južnoevropski skupini (PIGS) kot skandinavsko-alpski pod vodstvom Nemčije

Javni dolg

- Javni dolg **razvitih** držav raste od leta 1975 30 % → **110 %** BDP – in bo še rasel – posledica je dolžniška kriza držav (PIIGS) in razvitega sveta
- Javni dolg držav **BRİK** v zadnjih letih upada, Kitajska ima dolg v višini samo **17 %** BDP in še pada, Rusija **9 %** BDP in je v zadnjih letih zelo padel
- Javni dolg **Slovenije** se je v zadnjih 2,5 letih podvojil – od **22 %** BDP na **44 %** BDP
- 2011: NLB 240 M€, SŽ 135 M€, Adria 50 M€ = **1,3 %**

Javni dolgovi zadnjih dveh vlad

- 1,6 G€ v letu 2004
- 7,2 G€ v letu 2008, rast +5,6 G€ v 4 letih
- 13,7 G€ septembra 2011* rast +6,5 G€, od tega plače v javnem sektorju $2,75 \times 0,8 \text{ G€}/a = -2,2 \text{ G€}$
- **Davčna reforma 2005–2008** (znižanje davka na plače in dohodnine, prenos financiranja DARS iz proračuna na javno garantirane kredite):
  - izpad javnih prihodkov: **-0,9 G€/a**
  - javno-finančni primanjkljaj: **3,5 % → 5,5 %**
- Zadolžitev gospodarstva 2005–2008:
24 G€ (67 % BDP), od tega prevzemi $\approx$ **5 G€**

Bruto zunanji dolg 30. 9. 2011

- Skupaj znaša po zadnjih podatkih Banke Slov.:
42,7 G€ ali na prebivalca **20.800 €** oziroma
na zaposlenega **44.300 €**,
108 % BDP (kot Italija), od tega:
  - 13,7 G€ javni (10,5 G€) + javno garantirani dolg
  - 14,6 G€ dolgovi bank
  - 9,9 G€ dolgovi podjetij
  - 5,1 G€ dolg do neposrednih investitorjev
  - **5,5 G€** morajo država in banke vrniti v 2012

Neto zunanji dolg

- Razlika med obveznostmi in terjatvami do tujine koncem leta:
- **-0,88 G€** v letu **2004**, terjatve večje, ni dolga
- **10,11 G€** v letu **2008**, obveznosti veliko večje
- **11,20 G€** 30. septembra **2011**
- Kolaps Ljubljanske borze, beg vzajemnih skladov v tujino, ni novih izdaj delnic/obveznic
- Uvrstitev med rizične države **PIIGSS**:
  - Od 0,8 % prebitka nad donosom nemških obveznic na 4,5–5 % → dražje zadolževanje
  - Rast pribitka 10-letnih državnih obveznic od 3,5 % na 7 % bi pomenilo **400 M€** višje stroške

Bonitetne ocene

- Maj 2011 – znižanje bonitetne ocene Probanke
- Junija 2011 – znižanje bonitetnih ocen treh bank: NLB (–3 mesta), NKBM, Abanka Vipava (–2 mesti)
- Septembra 2011 – znižanje bonitetnih ocen:
  - države Aa2 → Aa3
  - obveznic NLB, Abanka Vipava, SID
  - 7 bank: NLB, NKBM, Abanka Vipava, Gorenjska banka, Banka Celje, Probanka in Banka Koper.
- Novembra 2011:
  - Cena zahtevanega donosa slovenske 10-letne obveznice prvič preseže 7 % (do junija pod 3 %):
    - nemška 2 % (5 % nad nemško)
    - češka 4 %
    - madžarska 10 %

Zakaj je prišlo do znižanja bonitet?

- Padec nujnih reform: pokojninske, trga dela, dela na črno, zdravstvene
- Zavrnitev interventne zakonodaje (zamrznitev dviga plač, pokojnin in socialnih transferjev)
- Podvojenega javnega dolga in proračunskega primanjkljaja
- Neizpolnjevanja obljub o stabilizaciji
- Izgub v gospodarstvu in odpisov v bankah

Evropska komisija: 10 od 16 priporočil (največ od vseh držav, Švedska samo 3)

- 1. Fiskalna konsolidacija (državne blagajne)**
- 2. Dolgoročna vzdržnost javnih financ**
- 3. Reforme na trgu dela**
- 4. Reforme pri izobraževanju**
- 5. Reforme strukturnih politik pri storitvah**
- 6. Reforme poslovnega okolja**
- 7. Reforme malih in srednjih podjetij**
- 8. Reforme javnih storitev**
- 9. Reforme kohezijske politike**
- 10. Zagotavljanje finančne stabilnosti bank**

Priporočila OECD

- Konsolidacija javnih financ in trajno znižanje primanjkljaja:
  - Znižanje plač v javnem sektorju
  - Prekiniti z odpravo plačnih nesorazmerij v njem
- Omejevanje proračunske porabe
- Rast minimalne plače vezati le na inflacijo
- Racionalizirati prostorsko planiranje ter postopke za pridobivanje zemljišč in gradbenih dovoljenje
- Razvoj med-regionalnih in čezmejnih železniških povezav
- Zmanjšati število regij (od 12) in občin
- Del sredstev za izobraževanje preusmeriti iz OŠ v Univ.

Najbolj kritične točke po drugih mednarodnih analizah (po vrsti)

- delovna zakonodaja in financiranje;
- neučinkovita javna uprava;
- nizka pravna varnost;
- slabi odnosi, vrednote, prakse upravljanja, fiskalna politika;
- nizke mednarodne investicije,
- premalo terciarno izobraženih, zlasti naravoslovcev in inženirjev;
- premalo tehnoloških inovacij

Gospodarska zbornica Slovenije – 7 resnic

1. Inovativno gospodarstvo in konkurenčno poslovno okolje pogoj za razvoj in blaginjo
2. Prepotrebno razvojno prestrukturiranje za ↑ doslej še ni bila prioriteta slovenske politike
3. Razrašča se pravna nezaščitenost
4. Javna poraba ni transparentna, javni razpisi so preveč regulirani – manjka zdrave pameti
5. Razvojni dokumenti države so neusklajeni
6. Država porabi preveč
7. Manjše zaupanje v politike blokira reforme

Gospodarska zbornica Slovenije – 7 pogojev za uspeh

1. pospešen gospodarski razvoj
2. debirokratizacija in učinkovitejši javni sektor
3. pravna država (vladavina prava)
4. varčevanje države
5. vlada naj uvede spremembe in reforme
6. zaupanje, ugled, in družbena odgovornost
7. novi izvozni trgi – internacionalizacija

Gospodarska zbornica Slovenije –

7 nalog nove vlade: prenovljeni zakoni

1. Vzdržne javne finance – sprejem strukturnih reform (4 zakoni: interventni o plačah in socialnih transferih, o finančnem poslovanju, pokojninski ter zdravstveni)
2. Zakon o referendumu in ljudski iniciativi
3. Zakona o raziskovalni dejavnosti in o varstvu okolja
4. Zakon o poroštvih za investicije
5. Zakona o umeščanju objektov in o javnem naročanju
6. Zakona o davkih pravnih oseb in o prispevkih za socialno varnost
7. Zakon o delovnih razmerjih

Peter Glavič, Lojze Sočan, Marko Kos:
Prispevki k novi strategiji razvoja Slovenije

- Analize tujih in domačih strokovnjakov
- Teze za strategijo razvoja Slovenije:
  - Vizija in strateški cilji
  - Potrebne reforme
  - IRTRI – izobraževanje, raziskave, tehnološki razvoj in inovacije
  - Pomen državne lastnine za razvoj in kadre
  - Ključni pomen industrije in inženirjev
  - Varčevanje, investicije in produktivnost
  - Pravna država, sistem vrednot in kohezija

Vizija, strategija in cilji Slovenije

- **Vizija:** uvrstitev v prvo tretjino držav EU (9. mesto)
- **Strategija:** razvoj bo temeljil na znanju, tehnologijah, storitvah in inovacijah
- **Cilj:** Tretji, **razvojni konsenz** – soglasje bo najtežje!
Ego politikov Janše, Erjavca, Golobiča: reforme bom narekoval jaz ali pa jih ne bo, naj stane kolikor hoče
- Reforme:
  - pokojninska in zdravstvena reforma,
  - prožnejši in varnejši trg dela,
  - zniževanje sive ekonomije in korupcije,
  - učinkovita javni sektor in javna uprava,
  - krepitev preglednosti poslovanja,
  - dvig donosnosti državnih naložb

IRTRI

- Izobraževanje in usposabljanjem vseh prebivalcev
- Povečanje varčevanja, investiranja in tujih naložb
- Ustvarjanje zahtevnejših delovnih mest s tehnološkim razvojem, ustanavljanje razvojnih oddelkov v podjetjih, zaposlovanjem inženirjev in novimi proizvodnimi programi ter pospeševanjem inovacij
- Sanacija ter prestrukturiranjem podjetij in programov
- Povečanje dodane vrednosti na zaposlenega
- Spodbujanje razvoja znanja in omogočanje kariere najbolj uspešnim mladim kadrom

Ključni pomen industrije in inženirjev

- Povezovanje podjetij v grozde in platforme
- Usmeritev v izvoz, zlasti na nove trge
- Vlaganja v IRTRI na nivoju skandinavskih držav
- Okrepiti sloj inženirjev, njihov ugled in plače
- Usmeritev v končne izdelke in inženiring
- Ustvarjalnost, kakovost in družbena odgovornost
- Raziskovalna in razvojna podpora države
- Množično nastajanje novih podjetij z zahtevnimi tehnologijami in vrhunskimi znanji

Druge potrebne spremembe

- Infrastruktura: energetika, transport, telekomunikacije
- Varčevanje prebivalstva
- Izvirna vloga borze (IPO), tvegani kapital
- Mali razponi plač, fiksni in gibljivi del plače
- Izboljšati upravljanje in povečati donosnost poslovanja podjetij
- Socialno-tržni model in trajnostni razvoj
- Banke, zavarovalnice in dobra podjetja naj ostanejo v državni lasti in lasti zaposlenih

Dober gospodar kupuje, slab prodaja

- Vse stranke bi prodale NLB do 25 % + 1 delnice, Desus in Virantova lista bi prodala vse delnice
- Prodaja se: Mercator, Delo, Večer, Splošna plovba, Helios, Cinkarna, Celjska banka itd.
- Samo še za **6 G€** državne lastnine – prodaja ne more pokriti več kot dobro tretjino javnega dolga
- Kako bodo pa gospodarili z **10 G€** proračunskih sredstev – ali naj vzamejo tujega skrbnika?
- Politiki naj naprej prodajo svoje stanovanje/hišo

Zakaj je lastnina pomembna?

- Brez lastnih centrov znanja in odločanja ter kadrov postane država neodporna
- Prodati velik/pretežen del kake panoge, npr. papirne, železarske, regijske ali najboljše (donosna) je škodljivo
- Pomen elite in njenega izobraževanja
- Ker industrija izgublja delovna mesta, so posebej pomembne mesta na področjih:
  - IKT, bio-, eko-, nano-tehnologije, infrastruktura
  - izobraževanje, raziskave, razvoj, inovacije
  - v storitvenih dejavnostih (zdravstvo, sociala)

Zakaj je lastnina pomembna(2)?

- Potrebujemo 10–15 globalnih šampionov
- Infrastrukturo: Novi LB in KBM, Zavarovalnici Triglav in Maribor, vzajemni skladi
- Monopoli: elektrogospodarstvo, Telekom, železnice in ceste, Mercator
- Visoka dodana vrednost zahteva:
  - lastne raziskave, razvoj, inovacije, blagovne znamke
  - lasten tehnološki razvoj, lastni inženirji
  - uprava, prodaja, finance, poslovni kadri
  - podružnice v tujini in prilivi iz njihovih dobičkov
- Izobraževanje in RiR zase, ne za tujino

Čigavo je državno premoženje?

- Prva vlada je nacionalizirala, vse so prodajale
- Družbeno premoženje je bilo last zaposlenih, torej državljanov
- Prenos njihovega 50-letnega dela v državno lastništvo je bil sprejet brez referendumoma
- Javno mnenje ves čas nasprotuje prodaji
- Ko vlada ali njena banka 'državno' lastnino proda, je dejanje praktično nepovratno in državljanji dokončno razlaščeni.
- Ni (bilo) dolgoročne gospodarske vizije države!

Hvala za pozornost!

peter.glavic@uni-mb.si